

Gamtos paminklai Alytaus krašte

Nuo seno Alytaus kraštas garsėjo pušynais apaugusiais smėlėtais kalneliais, vėjuje šiurenančiais ąžuolynais, tyvuliuojančiais ežerais, kurių čia yra daugiau kaip 70, tekančiu Nemunu, srauniais upeliais bei gaiviais šaltinėliais.

Vertingiausia šio krašto gamta globojama saugomosios teritorijose – Žuvinto biosferos rezervate, Nemuno kilpų regioniniame parke, Vidzgirio botaniniame draustinyje, Dzūkijos nacionaliniame parke ir Metelių regioniniame parke.

Alytaus rajone įsteigti Sabališkės ir Varčios pedologiniai draustiniai, Sudvajų ir Pivašiūnų geomorfologiniai draustiniai bei Balkasodžio botaninis draustinis.

Saugomose teritorijose yra įrengti pažintiniai takai, kad lankytojai saugiai ir betarpiškai galėtų susipažinti su krašto gamos vertybėmis. Prie daugelio saugomų gamtos paminklų yra informaciniai stendai, į juos nukreikia kelio ženklai.

Kviečiame aplankyti Alytaus kraštą ir susipažinti su jo gamta!

Turinys

AKMENYS

Didysis Dzūkijos akmuo	4
Raudonasis akmuo	6

ATODANGOS, SKARDŽIAI

Alovės atodanga	7
Nemunaičio atodanga	8
Panemuninkų skardis	10

MEDŽIAI

Norūnų miško eglė (aukščiausia Lietuvos eglė)	11
Senoji Geiščiūnų guoba	12
Senoji Geiščiūnų kriausė	13
Žvirgždėnų pušis	14
Punios šilo šimtamečiai ąžuolai ir aukščiausia pušis	15

ŠALTINIAI, VERSMĖS

Druskelės šaltinis	16
Nemunaičio mineralinė versmė	17

SAUGOMOS TERITORIJOS

Žuvinto biosferos rezervatas	18
Punios šilas (Nemuno kilpų regioniniame parke)	21
Vidzgirio botaninis draustinis	22

PARKAI

Alytaus miesto sodas	24
Jaunimo parkas	26
Likiškių parkas	28
Kurorto parkas	29

PASLAPTINGI ALYTAUS KRAŠTO AKMENYS

Silgionių akmuo su „pėda“	30
Vabalių akmuo su dubeniu	31
Klebono akmuo Nemune ties Alytumi	32
Klebono akmuo Nemune ties Nemunaičiu	33
Laumės akmuo	34
Salos akmuo, vadinamas Mergos akmeniu	35
Karliškių akmuo, vadinamas Mergos akmeniu	36

1

Didysis Dzūkijos akmuo

Didysis Dzūkijos akmuo pūpsio Nemunaičio seniūnijos Vangelonių kaimo pušyne. Tai didžiausias riedulys Dzūkijoje ir devintas pagal dydį Lietuvoje. Akmuo yra netaisyklingos formos, vietomis padūlėjęs, sutrūkinėjęs, nes, anot vietinių gyventojų, į jį nekartą yra trenkęs žaibas. Didžiojo Dzūkijos akmens perimetras – 18,03 m, aukštis – 3,82 m, ilgis – 7,1 m, plotis – 4,58 m, tūris – 65,04 m³, svoris – 176 tonos. Riedulį sudaranti uoliena – biotinis plagiogneisas su granatu, rusvai ir juosvai pilkas, itin smulkiagrūdis, tekstūra masyvi.

Apie jo atsiradimą šio kaimo senoliai porina ne vieną legendą. Vieni sako, kad du milžinai nešė šį akmenį, vienas jų užsikabino už kalvos ir ši sunkybė jiems išslydusi iš rankų giliai žemėn įsmigo. Kiti pasakoja, jog velnią vis erzino Nemunaičio bažnyčios varpų skambesys, nedavęs pelkėje rytais

ramiai snausti ar po sočių valgių dantis rakinėti. Griebė jis vieną naktį didelį akmenį, kuriuo nulėkęs prie bažnyčios ją sugriauti norėjo. Tačiau neįvertino savo jėgų ir pakeliui, ties Vangelonimis, užklupo velnią rytinis gaidžio giedojimas. Trenkė jis tą akmenį ir akis išdegęs nulėkė į savo pelkę slėptis, niekaip netilpdamas savo kailyje iš pykčio. Sulaukė nakties ir išėjo gyventi į tolimesnes pelkes, kur nesigirdėjo bažnyčios varpų skambesio, o gražuolis akmuo taip ir liko Vangelonių kaime.

Tačiau mokslininkai retai tiki legendomis ir sako, kad šis gražuolis yra uolienų gabalas atstumtas į mūsų kraštą ledynų iš Švedijos, Suomijos ar Baltijos jūros dugno.

Gamtos paminklu akmuo paskelbtas 1964 m.

Nemunaitėje yra kelio ženklas nurodantis važiavimo kryptį link riedulio.

Vangelonių k., Nemunaičio sen., Alytaus r.

GPS: 54.272427, 24.020280 (WGS)

2

Raudonasis akmuo

Riedulio matmenys (virš žemės paviršiaus esančios dalies): aukštis – 2,45 m, ilgis – 3,23 m, plotis – 3,11 m; didžiausia horizontali apimtis – 10,15 m. Riedulys netaisyklingos formos, su nusmailėjusiu viršumi (ketera), gana šiurkščiu paviršiumi, kuriame matomi iki 3 cm skersmens ovališki feldšpatų kristalai ir dviejose pusėse įžambiai nuo keteros nusitęsianti 8–9 cm pločio smulkiai grūdėta gyslinė (aplitinė) juosta. Riedulį sudaranti uoliena – amfibolinis-biotitinis granitas, dar vadinamas rapakiviu, rusvai rudas su pilkais ir juodais intarpais, porfyriškas, įvairiagrūdis; tekstūra masyvi.

Akmuo 1964 m. paskelbtas gamtos paminklu.

Istorinės žinios

Balkasodžio kaimo gyventojas Antanas Barštys (gim. 1930 m.) pasakojo, kad su Raudonuoju akmeniu yra susijęs po Antrojo pasaulinio karo tarp sribų ir Lietuvos rezistencijos dalyvių (partizanų) vykusių kovų epizodas. Siekdami likviduoti partizanus Norūnų (Balkasodžio) miške, ir sužinoję, kad, esą, po Raudonuoju akmeniu įrengtas jų bunkeris, sribai privertė Balkasodžio kaimo gyventoją vesti prie šio akmens. Atsidūrę norimoje vietoje, sribai prikasiojo daug duobių, pridėdė tikėdamiesi po Raudonuoju akmeniu surasti bunkerį. Čia nieko nepešę, jie pasklido ir šniukštinėjo atokesnes miško vietas, kol pietų pusėje įsirežusios gilios griovos šlaite vis dėlto aptiko bunkerį ir jį išsprogdino. Tačiau tuo metu jame nė vieno partizano nebuvo, o rado tik milinę ir kitokių rūbų, kelis šautuvus bei šovinių.

Sunkiai randamas. Pasiekiamas iš kelio Nr. 2512 Seirijai-Balkasodis-Tolkūnai pasukus Balkasodyje pietryčių kryptimi pagal kelio nuorodas (2 km) link Raudonojo akmens. Paskutinius 0,5 km mišku reikia įveikti pėsčiomis siauru taku, pažymėtu ryškiais dažais, per krūmokšnius ir kirtavietę.

Balkasodžio k., Miroslavo sen., Alytaus r., Dzirmiškų girininkija, Balkasodžio pusyno 44 kvartalo 15 sklypas, Norūnų miškas. GPS: 54.269417, 23.989150 (WGS)

3

Alovės atodanga

Alovės atodanga yra dešiniajame Alovės upės (Nemuno intakas) krante, į pietvakarius nuo Kaniūkų kaimo, Sudvųjų miške, Sudvųjų girininkijos 512 kvartale. Atodangos aukštis apie 23 m, ilgis – 40 m, šlaito polinkio kampas – 40–65°. Alovės atodanga įdomi tuo, kad joje matyti dūlėjimo paleožievė, susidariusi Merkinės tarpledynmečio sąlygomis prieš 125 tūkst. metų ant viduriniojo pleistoceno, kuris susidarė prieš 1 mln. metų. Šis uolienų dūlėjimo pjūvis vienintelis taip gerai išlikęs Lietuvoje. Atodanga 1987 m. paskelbta gamtos paminklu.

Labai sunkiai surandama. Ją galima pasiekti einat nuo Nemuno Alovės upės krantu (būkite labai atsargūs!) prieš srovę arba Kaniūkų kaime nuo Užulankos gatvės einat mišku link Alovės upės, vadovaujantis GPS koordinatėmis. Kaniūkų k., Alovės sen., Alytaus r.

**Kaniūkų k., Alovės sen., Alytaus r.
GPS: 54.35861, 24.095242 (WGS)**

4

Nemunaičio atodanga

„Aukštas status krantas atrodo lyg dirbtinai sukrautos įvairių spalvų uolų eilės, o jo viršus apaugęs mišku; šia vieta sudaro gražų reginį“ – taip apie Nemunaičio klintinių tufų atodangą rašė žymiausias tarpukario Lietuvos chemikas technologas profesorius Pranas Jodelė. Jis šią atodangą aprašė pirmasis dar 1909 metais: „Aukštas Nemuno krantas ties Nemunaičiu (12–13 m. aukščiau vandens lygio), kur dabar yra kalkinių tufų klodai, kadaise, matyt, buvo ežeru. Ten veisėsi kiautinių gyvulėlių (jų liekanas galima pastebėti tufuose) ir iš šaltinių tekėjo turtingas kalkėmis vanduo. Gyvūnėlių kiauteliai ir šaltinių vandens kalkės (ir geležies rūdis) sudarė storus tufų kodus. Tame laikotarpy Nemuno čia dar nebuvo. Kai Nemunas toj vietoj išarė ir pagilino savo vagą – dauguma šaltinių rado sau kitas žemesnes vietas, ežero vanduo ištekojo Nemunan, vieta išdžiūvo, apsiklojus tik plonu durpių sluoksniu; o vėliau apaugo ir mišku.“

Bendras atodangos ilgis yra 300 m, plotis – 20–30 m, aukštis – 1,2–10 m. Joje matyti sluoksniais išakėjęs balvas, pilkas, rudas klinties tufas.

1987 metais atodanga paskelbta gamtos paminklu.

Ši, viena gražiausių Lietuvoje ir vienintelė Pietų Lietuvoje, klintinių tufų atodanga yra Alytaus rajone, Nemunaičio kaime, Nemuno upės slėnio dešiniajame krante, Sudvųjų girininkijos 39 kvartale, Nemunaičio miške. Atodangą geriausia lankyti ankstyvą pavasarį arba vėlyvą rudenį – tuomet ją lengviau pasiekti ir atsiveria nepakartojama panorama. Šiltuoju metų laiku atodangą slepia augmenija, ji matosi ne taip aiškiai. Norint ją surasti – Nemunaitėje reikia nusileisti prie Nemuno krante įrengto rekreacinės zonos pėsčiųjų tako (Kranto g.), kuris veda iki Klebono akmens Nemune. Pakrante nuo poilsio zonos (į priešingą pusę) paupiu paėjus (specialiai įrengto tako nėra) – prieš jus atsivers klintinių tufų atodangos vaizdas. Šiai nuostabaus regiono kelionei reikia tinkamos žygiams aprangos ir apavo.

Nemunaičio k., Nemunaičio sen., Alytaus r.

GPS: 54.3078, 24.039764 (WGS)

5

Panemuninkų skardis

Skardis apie pusantro kilometro driekiasi Punios šile, Nemuno upės slėnio kairiajame šlaite. Panemuninkų skardis, virš Nemuno pakilęs 62 m, apaugęs šimtamečiais plačialapiais medžiais, išraižytas giliomis raguvomis, besiveržiančiais šaltiniais ir iš jų srūvančiais trumpučiais upeliukais. Skardyje sutinkama per 40 įvairių rūšių, įrašytų į Lietuvos raudonąją knygą.

Gamtos paminklu paskelbtas 1997 m.

Sunkiai randamas. Reikia eiti panemune nuo Punios šilo ąžuolų alėjos, skardis (Punios girininkijos 32, 37, 38, 43 kvartalas) matomas dešinėje pusėje.

Punios šilas, Panemuninkų k., Alytaus sen., Alytaus r.

GPS: 54.512883, 24.0508 (WGS)

6

Norūnų miško eglė (aukščiausia Lietuvos eglė)

Medžio aukštis – 44,3 m, kamieno apimtis – 2,05 m. Nors eglės aukštis įspūdingas, tačiau ji aukščiau nedaug išsiskiria iš greta augančių eglų. Medis yra pasiekęs gamtinę brandą. Eglė turi vieną kamieną, tačiau auga grupėje, kurioje yra 3 medžiai.

1997 m. paskelbta gamtos paminklu.

Aukščiausia Lietuvos eglė auga Miroslavo seniūnijoje, ties Balkasodžio kaimu, Dzirmišių girininkijos kvartalo 8 sklype, Norūnų miške, Balkasodžio botaniniame draustinyje.

Balkasodžio k., Miroslavo sen., Alytaus r.

GPS: 54.281575, 23.986485 (WGS)

Senoji Geiščiūnų guoba

Senoji kalninė guoba, kuriai yra maždaug 250 metų, auga Nemunaičio seniūnijos Geiščiūnų kaimo palaukėje, netoli kelio Alytus–Nemunaitis. Toks medžio amžius mūsų krašte tikras rekordas, nes kalninės guobos gyvena iki 300 metų. Medžio aukštis – 24 m, kamieno apimtis – 5,50 m.

Dar ir šiandien pasakojamos legendos, jog kadaise, pasibaigus medžioklėms gretimuose miškuose, po ja puotaudavo Lietuvos didikai.

Guoba 1960 m. paskelbta gamtos paminklu.

Geiščiūnų k., Nemunaičio sen., Alytaus r.

GPS: 54.317674, 24.076752 (WGS)

Senoji Geiščiūnų kriaušė

Nemunaičio seniūnijos Geiščiūnų kaimo palaukėje šalia senosios guobos jau bemaž 150 metų auga senoji kriaušė. Šios miškinės kriaušės aukštis – 16 m, kamieno apimtis – 3,80 m. Tai seniausia ir vienintelė saugoma Lietuvoje kriaušė.

Prie jos prieš Antrąjį pasaulinį karą kaimo jaunimas rengdavo šokių vakarus.

Kriaušė 1960 m. paskelbta gamtos paveldo objektu.

Geiščiūnų k., Nemunaičio sen., Alytaus r.

GPS: 54.317655, 24.076768 (WGS)

9

Žvirgždėnų pušis

Gražuolę Žvirgždėnų pušį galima rasti vos už 3 kilometrų nuo Daugų miestelio, Žvirgždėnų kaime. Medis auga šalia kelio. Seni žmonės pasakoja, kad prie jos elgetos mėgdavę prašyti išmaldos. Pravažiuojantys jiems mesdavo po keletą monetų, kartais pinigėlis panirdavo dulkėse ir jo negalėdavo surasti, todėl ir šiandien vietiniai gyventojai atsitiktinai vis dar suranda anų laikų monetų. Dar pasakojama, kad prie pušies vaidenasi.

1960 m. medis paskelbtas gamtos paveldo objektu.

Žvirgždėnų k., Daugų sen., Alytaus r.

GPS: 54.402145, 24.342098 (WGS)

10

Punios šilo šimtamečiai ąžuolai ir aukščiausia pušis

Punios šile, Nemuno kilpų regioniniame parke, auga ąžuolų alėja, kurioje daliai medžių 1996 m. suteikti Lietuvos didžiųjų kunigaikščių ir svarbiausių istorinių įvykių vardai. Tarp jų, 32 kvartale, auga keturi Punios šilo šimtamečiai ąžuolai. Kiekvieno jų skersmuo – apie 1,6 m, aukštis – apie 30 m, amžius – apie 400 m. ąžuolai paskelbti saugomais dar 1961 m. Jie tarsi užbaigia „Kunigaikščių ąžuolų alėją“, kuri išsirikiavus palei Nemuną pietinėje Punios šilo dalyje, kairiajame Nemuno krante. „Alėja“ – tai natūraliai susiformavęs ąžuolų medynas.

Punios šilo storasis ąžuolas auga 12 kvartale. Jis storesnis už kitus šilo ąžuolus: kamieno apimtis daugiau nei 5,5 m, aukštis – 35 m. Gamtos paminklu paskelbtas 1971 m.

Aukščiausia Punios šilo pušis, kuri iki 2017 metų buvo laikoma aukščiausia visoje Lietuvoje, pasistiebusi 42,5 m ir ošia jau 170 metų. Gamtos paminklu paskelbta 1971 m. Pušis auga gamtinio rezervato teritorijoje, todėl ją lankyti galima tik iš anksto suderinus su regioninio parko direkcija arba lydint parko darbuotojui.

Punios šilas, Panemuninkų k., Alytaus sen., Alytaus r.
GPS: 54.513317, 24.080021 (WGS)

11

Druskelės šaltinis

Šaltinis yra Balkasodžio kaime, Dirmiškių girininkijos 317 kvartale, Norūnų miške. Kylantis, išteka griovoje – sufroziniame cirke, kurio forma artima apskritimui. Vanduo bespalvis, skaidrus ir sūroko skonio, temperatūra siekia apie $+7,5^{\circ}\text{C}$, druskų koncentracija 2 g/l. Mineralinės versmės vanduo vidutinio kietumo, pagal cheminę sudėtį – natrio, kalcio, magnio vandenilio karbonatai ir chloridai. Tokia vandens mineralizacija unikali, ji galima dėl iš gelmių per tektoninius lūžius prasiskverbiantio sūraus vandens. Šaltinio plotis – 0,5 m, gylis – 0,2 m, iš po žemių kas sekundę išsiveržia apie 1 l vandens. Vanduo geriamas, primena Birštono mineralinių vandenų skonį. Praeityje, kai trūkdavo druskos, gyventojai šaltinio vandenį naudojo maistui gamintis. Druskelės šaltiniu jis vadinamas dėl vandens sūrumo. Dar vadinamas Balandėlės šaltiniu. Pasakojama, kad kadaise čia gyveno graži mergelė Balandė. Priešams užpuolus kraštą, žuvo visi jos brangiausi žmonės. Tai sužinojusi, mergelė ilgai ir gaudžiai raudėjo sūriomis ašaromis. Dievai, matydami tokį skausmą, pavertė ją balandėle, kad skrajojant tas skausmas sumažėtų. O toje vietoje, kur ji raudėjo, ištryško sūrus šaltinėlis, kurį žmonės praminė Balandėlės šaltiniu.

Šiuo ir greta esančiais šaltinėliais buvo susidomėta dar 1787 m. LDK kancleris J. Chreptavičius ir Vilniaus universiteto rektorius M. Počobutas atsiuntė farmacininką J. Sartorijų ir fiziką J. Mickevičių ištirti mineralinių vandenų. Šaltinėliai sulaukė dėmesio XIX ir XX a.

Druskelės mineralinis šaltinis 1985 m. paskelbtas gamtos paminklu. **Sunkiai randamas.**

Balkasodžio k., Miroslavo sen., Alytaus r.

GPS: 54.273326, 23.998634 (WGS)

12

Nemunaičio mineralinė versmė

Nemunaičio mineralinė versmė trykšta Lankų kaime, Nemunaičio seniūnijoje, Nemuno upės slėnio dešiniajame krante. Versmės vanduo šiek tiek melsvas, bekvapis ir beskonis. Vanduo skanus, druskų koncentracija – 6g/l. Jame yra natrio hidrokarbonato, kalcio, chloro. Vidutinė temperatūra siekia $+8^{\circ}\text{C}$.

Ši versmė neužšąla net ir žiemą. XIX a. antroje pusėje ne vienas Nemuno tyrinėtojas ar keliautojas yra aprašęs šias versmes. Anot jų, netoli versmių buvo pastatytas maudyklių miestelis su dviem mediniais pastatais, iš kurių vienas skirtas atvykusiems pacientams, kitas – procedūroms. Čia buvo šeši kambariai, kiekviename iš jų stovėjo po vonią. Gydomo procedūroms vanduo imamas iš versmių ir šildomas ant krosnies. Tačiau pradėjus Birštone statyti kurortą, Nemunaičio maudyklės buvo apleistos.

1980 m. versmė paskelbta gamtos paminklu.

Šiandien norintys ją pamatyti neturi tikėtis itin įspūdingo regiono. Tai nėra iš žemės gelmių fontanu trykštanti versmė. **Sunkiai randama.** Takas veda per privačią valdą.

Lankų k., Nemunaičio sen., Alytaus r.

GPS: 54.285666, 23.997194 (WGS)

13

Žuvinto biosferos rezervatas

Žuvinto biosferos rezervatas – seniausia saugoma Lietuvos teritorija, prof. T. Ivanausko iniciatyva įsteigta 1937 m., pirmasis ir vienintelis biosferos rezervatas šalyje. 2011 m. Žuvinto biosferos rezervatas įtrauktas į Pasaulinį UNESCO programos „Žmogus ir biosfera“ biosferos rezervatų tinklą, yra „Natura 2000“ teritorija, įrašyta į Pelkių bei seklių vandenų (Ramsaro) konvencijos saugomų teritorijų sąrašą.

Žuvinto ežeras dar vadinamas Lietuvos gulbių lopšiu. Būtent iš čia gulbės nebylės paplito po Lietuvos ežerus. Rezervate stebėtos net 234 sparnuočių rūšys, iš kurių 153 perėjo ar peri, rasta 600 augalų, 108 samanų, 105 dumblių ir 107 grybų rūšys, užfiksuota apie 2000 vabzdžių, 5 roplių ir 10 varliagyvių rūšių, aptikta daugiau kaip 40 rūšių žinduolių. Pačiame Žuvinto ežere plaukioja 22 rūšių žuvis.

Žuvinto ežero gamtos take galima betarpiškai stebėti ir girdėti niekad nenurimstantį ežero gyvenimą. Ankstyvas rytas yra tinkamiausias paukščių stebėjimo laikas. Pusketvirto šimto metrų ilgio lieptas su paukščių stebėjimo bokštelio skirtas apžvelgti Žuvinto ežero pakrantes ir susipažinti su turtingu ežero, jo pakrantės nendrynų ir krūmų paukščių pasauliu, pagrindinėmis augalų rūšimis. Atnaujintoje lankytojų centro ekspozicijoje galima susipažinti su Žuvinto gamtos vertybėmis ir rezervato istorija, patirti Žuvinto gamtos gyvenimo įspūdžių.

Rezervate organizuojamos teminės ekskursijos, rengiamos gamtos pamokos. Kiekvieną rudenį Žuvinto biosferos rezervate rengiamos migruojančių paukščių palydos.

Kampelių g. 10, Aleknonių k., Simno sen., Alytaus r.

www.zuvintas.lt

GPS: 54.457093, 23.640399 (WGS)

14

Punios šilas (Nemuno kilpų regioniniame parke)

Punios šilas, apglėbtas 19 km ilgio Nemuno kilpa. Šilas – vienas iš įdomiausių Lietuvos miškų botaniniu požiūriu, apsuptas vandeniu iš visų pusių. Punios šilo rezervato zonoje auga aukščiausia Punios šilo pušis, per 170 metų išaugusi iki 42,5 m aukščio ir 65 cm skersmens. Ji iki 2017 metų buvo laikoma aukščiausia visoje Lietuvoje. Pušį galima lankyti tik iš anksto suderinus su regioninio parko direkcija arba lydint parko darbuotojui. Įdomu pavaikščioti ąžuolų alėja, kurioje įspūdingesniems medžiams suteikti Lietuvos didžiųjų kunigaikščių vardai, netoliese – buvusi „Dainavos“ apygardos partizanų štabo žeminė. „Žaltės slėnis“ – tai buvusio Smalinyčios kaimo vietoje įkurtas skulptūrų parkas. Įėjimą į slėnį puošia meistriškai išdrožinėti dviejų žalčių vartai. Aikštelės centre iš didžiulio akmens iškaltas akmeninis aukuras, kurį saugo vaidilutės bei senovės lietuvių dievas Perkūnas. Virš Nemuno upės pakilęs 62 m, apaugęs medžiais ir krūmais stūkso Panemuninkų skardis.

Nemuno g. 82, Panemunininkų k., Alytaus sen., Alytaus r.
www.nemunokilpos.lt
GPS: 54.506582, 24.037945 (WGS)

15

Vidzgirio botaninis draustinis

Alytaus miesto teritorijoje driekiasi 452 ha Vidzgirio miškas (1960 m. 388 ha paskelbta botaniniu draustiniu) – unikali natūralios gamtos sala Alytaus mieste. Tokio miško neturi nei vienas iš didžiųjų Lietuvos miestų. Vidzgirio miške auga didžiausias vientisas skroblynas Lietuvoje (skroblynai saugomi visoje Europoje), veši plačialapiai bei griovų ir šlaitų miškai, ąžuolynai (amžius 100–120 m.), didelę botaninę vertę turintys retieji augalai, gyvena saugomos paukščių, varliagyvių ir vabzdžių rūšys. Senųjų ąžuolų drevėse gyvena niūriaspalvis auksavabalis (*Osmoderma eremita*) – vienas rečiausių ir labiausiai saugomų Europos vabalų.

2009 m. draustinis įtrauktas į Europos saugomų teritorijų tinklą „Natura 2000“.

Vidzgirio botaniniame draustinyje driekiasi pažintinis gamtinis takas. Jis prasideda prie informacinio stendo Pulko ir Vidzgirio gatvių sankirtoje (kad kelinė būtų sklandžiai – rekomenduojame nusifotografuoti stende esantį žemėlapi). Visame miške nužymėti pasivaikščiojimo takai, sudarantys 9 km ilgio maršrutą, įrengti informaciniai stendai, krypties ženklai. Visas takas – ne žiedinis. Gamtinio požiūriu vertingiausioje teritorijoje įrengta apie 4 km žiedinė mokomoji tako dalis, kuri prasideda nuo automobilių stovėjimo aikštelės (GPS: 54.380301, 24.008476 (WGS)) prie tako link Radžiūnų piliakalnio.

Ją galima pasiekti einant jau minėtu 9 km taku arba važiuojant autotransportu Santaikos gatve ir pasukus į žvyrkelį prie lankytino objekto kelio ženkle „Radžiūnų piliakalnis 1,5“. Šis piliakalnis su gyvenvietė datuojamas I tūkst. vid. – II tūkst. pr. Šlaitai statūs, 30–35 m aukščio, apaugę lapuočių mišku. Neseniai šalia jo buvo atrasti dar du piliakalniai – Radžiūnų piliakalnis I ir Radžiūnų piliakalnis II.

Pulko g. / Vidzgirio g., Alytus
GPS: 54.384514, 24.041450 (WGS)

16

Alytaus miesto sodas

Rožynais garsėjantis Miesto sodas, įkurtas pačiame Alytaus centre, baigtas formuoti 1931 m. Iki šių dienų išliko legendinis, 1936 m. pagal miesto inžinierius V. Trečioko projektą įrengtas fontanas su baseinėliu, kuriame plaukiojo auksinės žuvelės ir žydėjo lelijos. Fontaną buvo sumanyta įkurdinti parko centre, kad būtų tarsi saulutė, o visi nuo jo besidriekiantys takeliai – tarsi saulės spinduliukai. Ne vieną priverčia nusišypsoti sode dūkstančios voveraitės. Jame auga 55 medžių ir krūmų rūšys bei keturi vardiniai ąžuolai: 1930 m. pasodintas Prezidento A. Smetonos garbei, 1933 m. – Baltijos šalių vienybei, 1939 m. pasodintas ąžuolas pagerbiant K. Petrauską, o 2018 m. ąžuolas, skirtas Lietuvos šimtmečiui.

Miesto sode visais laikais įsimylėjęliai mielai skyrė pasimatymus. Dažniausiai tai vykdavo prie fontano. Mediniai parko suoliukai neretai buvo išmarginami meilės eilėraščiais. Ne vienas prisimena į šipulius dužusius jausmus Miesto sodo meilės kampelyje ar šokių aikštelėje (vadintoje „plaščiatke“). Netoli parko stovi 1938 m. pastatyti modernūs, erdvūs Antano Juozapavičiaus – pirmojo karininko, žuvusio nepriklausomybės kovose, – vardo šaulių namai vadinti kurhauzu (tuo metu Alytus turėjo miesto kurorto statusą). Pirmame aukšte buvo įrengta didelė salė su scena, vestibulis, valgykla bei veranda. Čia įsikūrusiame restorane vakarais grojo džiazas. Tai buvo vienas iš geriausių ir praban-

giausių restoranų mieste. Antrame aukšte įsikūrė šaulių klubas, A. Juozapavičiui skirtas muziejus, rūsyje – mankštos salė. Sovietmečiu čia veikė kultūros namai. Atgavus nepriklausomybę, pastatas grąžintas Alytaus šaulių rinkinei.

S. Dariaus ir S. Girėno g., Alytus
GPS: 54.394178, 24.047430 (WGS)

17

Jaunimo parkas

Jaunimo parkas įkurtas 1982 m., plotas 36,6 ha. Dalį parko teritorijos – apie 14 ha užima natūraliai augančios pušų grupės, kita teritorija apželdinta, formuojant atviras ir pusiau atviras erdves, pagarbiai išryškinant vietos gamtą, nepakeičiant reljefo. Parko projekto vyriausiasis architektas V. Jodelė ir architektės A. Gercienė (apželdinimas), S. Vaičiaitė. Po poros metų jame grupė skulptorių, vadovaujama N. Nasvyčio ir Alytaus vyriausiojo dailininko A. Stankevičiaus, sukūrė pirmąją Lietuvoje aštuonių metalo plastikos skulptūrų kompoziciją, turinčią tiek dekoratyvinę, tiek funkcionalią paskirtį, savo ryškiomis spalvomis suteikiančią savitą veidą parkui. Skulptūros kviečia jomis gėrėtis, lavinti estetinį skonį, ugdyti fantaziją, o vaikus – dar ir žaisti. Alytaus Jaunimo parke įkurta metalo plastikos skulptūrų ekspozicija buvo pirmoji ne tik Lietuvoje ar Baltijos šalyse, bet ir visoje tuometinėje Sovietų Sąjungoje. Parke suvešėję medžių masyvai tapo įspūdingu fonu skulptūroms. Prabėgus geram dešimtmečiui šį skulptūrų ansamblį papildė dar dvi, užsienio autorių dovanotos skulptūros. 1993 metais parkas buvo paskelbtas vietinės reikšmės dailės paminklu.

Šiandien parką puošia išpuoselėti gėlynai. Jis pritaikytas renginiams, ekstremalaus sporto mėgėjams, laisvalaikiui ir ramiam poilsiui, čia įrengtos vaikų žaidimų aikštelės, šachmatų, sporto, grilio zona, tinklinio aikštelė, pažymėti dviračių takai, įrengta parkuro aikštelė, riedlenčių parkas, meilės labirintas. 2019 m. atidaryta, didžiausia dviračių kalnelių trasa Lietuvoje, puikiai tinkanti ir lenktynėms „vienas prieš vieną“.

Parko g., Alytus
GPS: 54.404933, 24.027689 (WGS)

18

Likiškių parkas

Gražioje reljefu bei atsiveriančiomis erdvėmis kalvotoje vietovėje 1994 m. pradėtas kurti Likiškių parkas. Jis išsidėstęs Alytaus miesto vakarinėje dalyje. Parko plotas 55,25 ha.

Parke yra didžiausiu absoliutiniu aukščiu Alytuje pasižyminti kalva, nuo kurios atsiveria visa Nemuno slėnyje įsikūrusio miesto panorama (165 m). Šalia parko yra pastatytas pirmasis Lietuvoje paminklas 1979–1989 m. Afganistano kare žuvusiems lietuviams. Pagerbiant šių žmonių atminimą greta pasodinta ąžuolų giraitė „Kabulo ašara“. Alytaus Afganistano karo veteranų klubo nariai yra įkūrę ir muziejų. Jame sukaupti gausūs eksponatai: Afganistane vilkėti drabužiai, pinigai, knygos, nuotraukos, kariniai bilietai, asmeniniai daiktai (dėl apsilankymo reikia tartis iš anksto tel. +370 612 38512). Šiuo metu jau pasodinti pagrindiniai parko želdinių masyvai, kuriuos sudaro daugiausia vietinių rūšių medžiai: paprastosios pušys, eglės, ąžuolai, beržai, klevai, mažalapės bei didžialapės liepos, bukai. Savo vietą čia surado ir kalninės pušys, paprastieji kaštonai, pilkieji kėniai, raudonlapiai ąžuolai.

Jurgiškių g., Alytus

GPS: 54.400649, 24.011993 (WGS)

19

Kurorto parkas

Alytaus Kurorto parkas įkurtas 1931 m. natūraliame pušyne. Jis užima 97,1 ha. Pagal plotą – tai pats didžiausias miesto parkas. Už Angelo aikštės, prasidedančiame Kurorto parko išpuoselėtame skvere, auga 1989 m. pasodintas Atgimimo ąžuolas, priešais stovi 1991 m. sausio 13 d. aukas įamžinantis medinis kryžius (aut. Petras Pranskevičius). Pagrindinis skvero akcentas – 2007 m. birželio 14 d. atidengtas tautos kančių įamžinimo memorialas „Nurimęs varpas“.

Mažuosius parko lankytojus itin džiugina greta skvero įrengtos žaidimų aikštelės ir lauko muzikos instrumentų aikštelė.

Parko teritorijoje yra Alytaus sporto ir rekreacijos centro stadionas (Birutės g. 5) su moderniai atnaujinta futbolo aikšte, bėgimo takai, lengvosios atletikos sektoriais ir teniso kortais.

Pasivaikščiojimo takais galima pasiekti Nemuno senvagėje susiformavusius Didįjį ir Mažąjį Dailidės ežerus. Čia įrengti paplūdimiai, mediniai lieptai, dviračių takai, pavėsinės su laužavietėmis, treniruoklių aikštelės ir poilsio zonos, paplūdimio tinklinio, vaikų žaidimo aikštelės. Per visą miestą besitęsiantis pėsčiųjų ir dviračių takas, įrengtas ant XIX a. supluto geležinkelio pylimo, per Kurorto parką atveda iki pat aukščiausio Lietuvoje pėsčiųjų ir dviračių tilto (aukštis 38,1 m). Nuo jo atsiveria nuostabus vaizdas į kitame Nemuno krante stūksantį dvikuprį Alytaus piliakalnį.

S. Dariaus ir S. Girėno g., Alytus

GPS: 54.394178, 24.050413 (WGS)

20

Silgionių akmuo su „pėda“

Apie 30 cm nuo akmens viršaus yra natūrali 24 cm ilgio, 5–7,5 cm pločio ir iki 3 cm gylio lyg iš dviejų besijungiančių įdubimų susidedanti „pėda“. Akmuo apie 1985 m. vykdant melioraciją patrauktas iš pirminės savo vietos, neseniai pastatytas stačias.

Akmenis su „pėdomis“ visuomet gaubia daugybė įvairiausių legendų ir padavimų, kurie siejami su įvairių šventųjų ar mitologinių būtybių pasirodymu. Pėda dažnai tapatinama su perėjimo į kitą vietą, o akmuo su pėda yra savotiški dviejų pasaulių susitikimo vartai. Silgionių akmuo įdomus tuo, jog vieni pasakojimai tvirtina, jog čia savo pėdą paliko Dievas, kiti – tai velnio darbas.

Akmuo įtrauktas į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą.

Silgionių k., Punios sen., Alytaus r.

GPS: 54.491805, 24.169306 (WGS)

21

Vabalių akmuo su dubeniu

Istoriko Sigito Jegelevičaus teigimu, šis akmuo sietinas su senosiomis šventvietėmis ir buvo „vietos gyventojų kulto vieta. Šio paminklo atsiradimas galėtų būti siejamas su naujojo akmens amžiaus (neolito) vėlyvojo laikotarpio pabaiga, kuomet atsirado alkavietės, gerai sutvirtintos gyvenvietės“. Šventų akmenų dubenėliuose susikaupęs vanduo būdavo laikomas šventu ir turėjo gydomųjų galių. Akmuo dar kitaip vadinamas „Meškaraisčio dubenėto akmenimi“. **Labai sunkiai randamas.** Akmuo įtrauktas į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą.

Vabalių k., Raitininkų sen., Alytaus r.

GPS: 54.291000, 24.097000 (WGS)

22

Klebono akmuo Nemune ties Alytumi

Netoli gražuolio Alytaus piliakalnio, Nemune, yra Klebono akmuo. Iki jo veda pasivaikščiojimo takas, kuriuo einant galima pasigrožėti aukščiausio Lietuvoje pėsčiųjų ir dviračių tilto panorama (aukštis 38,1 m), atsikvėpti Muiželėnų miško rekreacinė zonoje. Čia įrengtos pavėsinės, laužavietės ir suoliukai.

Legenda pasakoja, kad labai seniai po Alytuje siautusio maro prasidėjo didelis badas. Klebonas, negalėdamas žiūrėti, kaip iš bado miršta žmonės, iš likusių gyvųjų surinko pinigų ir išplaukė Nemunu pirkti grūdų. Kelionė užtruko. Klebonas ilgai negrįžo. Gyventojai ir toliau vienas po kito mirė iš bado, keikdami kleboną, kad šis veikiausiai juos apgavo: pasiėmė pinigų ir išplaukė. Kai klebono laivas su grūdais priartėjo prie Alytaus, pakilo didelis viesulas ir trenkė į jį prakeiksmų žaibas. Taip laivas akmeniu pavirto. Vėliau šį akmenį žmonės Klebono akmeniu praminė.

Akmuo įtrauktas į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą.

Muiželėnų miško rekreacinė zona, Alytaus sen., Alytaus r.
GPS: 54.391786, 24.085266 (WGS)

23

Klebono akmuo Nemune ties Nemunaičiu

Šis akmuo, dar vadinamas Kunigo akmeniu, yra Nemune Nemunaityje. Iki jo veda poilsio zonos pasivaikščiojimo takas, o prie akmens krante įrengta apžvalgos aikštelė.

Apie Nemunaičio Klebono akmenį 1872 m. Nemunu plaukęs žymus lenkų archeologas, etnografas ir kultūros istorikas Zigmantas Gliogeris rašė: „Prie miestelio iš Nemuno glėbio iškilęs didžiulis akmuo. Iš tolo jis man pasirodė kaip pakrantėje stovintis bokštas.“

Šioje vietoje 1877 m. buvo įsteigta vandens matavimo stotis. Vieta parinkta kaip tik dėl čia pūpsančio didžiulio akmens. Jame iškapojo aikšteles ir prikėlė matuokles, užrašus tvarkė vietos klebonai. Kartais po žiemos akmuo truputį pakeisdavo stovėjimo vietą, nes jį išjudindavo pavasarį upe plaukiantys ledo gabalai.

Nemunaitis, Nemunaičio sen., Alytaus r.
GPS: 54.303975, 24.024507 (WGS)

24

Laumės akmuo

Laumės akmuo – tai didelis tamsus granitinis kiaušinio formos riedulys tarp Obelijos ir Metelio ežerų. Jo aukštis iš vakarų pusės – 2,1 m, apimtis – 10 m.

Anot legendos, senų senovėje prie Metelio ežero stovėjo sena sukrypusi trobelė, kurioje gyveno už ją senesnė burtininkė Laumė. Vienu metu ji dingo, kiek visi ieškojo – niekas nerado. Tačiau pastebėjo, jog Papėčių kaime ant Jurakalnio atsirado nematytas akmuo. Vieną tamsią naktį pro šį kalną važiuo vyras su žmona. Netikėtai prie jo sustojo arkliai ir pasigirdo avies bliovimas. Paėmė jie tą avį ir parsivežė. Paliko ją kluone, vežime. Naktį sapnuoja, kad kluonas dega. Šoko iš lovų ir pasileido gesinti. Tik atvėrus duris ugnis užgeso, ir pamatė iš kluono išeinant moteriškę. Užgiedojo gaidžiai, ir ji prapuolė. Ryte arkliaganiai pasakojo švintant matę ant Jurakalnio atbėgusią seną moteriškę, kuri pasivertė akmeniu.

Paskui vis daugėjo pasakojimų, kad akmuo naktimis virsdavo burtininke, kuri iki pirmųjų gaidžių gąsdindavo vėlyvus keleivius. Vietiniai šį akmenį ir praminė Laumės akmeniu.

Akmuo įtrauktas į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą.

Obelninkų k., Miroslavo sen., Alytaus r.

GPS: 54.305000, 23.794000 (WGS)

25

Salos akmuo, vadinamas Mergos akmeniu

Daugų apylinkėse, Salos kaimo miškelyje, pūpso Mergos akmuo. Pasakojama, kad valdant grafui Brastauskui, baudžiauninkai tiesę Velnio tiltą, valtimis vežioję statybai akmenis. Viena mergina nepaklausiusi, nėjo dirbti, ir už tai jos tėvas buvo užplaktas rykštėmis. Mirdamas tėvas dukrą prakeikė: „Kad tu verčiau akmeniu pavirstum“. Taip ir atsirado šis akmuo.

Akmuo įtrauktas į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą.

Salos k., Daugų sen., Alytaus r.

GPS: 54.341220, 24.374789 (WGS)

26

Karliškių akmuo, vadinamas Mergos akmeniu

Karliškių akmuo, vadinamas Mergos akmeniu yra 3,4 x 2,9 x 1,3 m dydžio natūralus riedulys. Padvimas pasakoja, kad šis akmuo – tai motinos prakeikta ir akmeniu pavirtusi nuotaka. Kitur šneka, kad akmeniu paverstas vestuvinių vežimas. Esą anksčiau akmenyje dar buvo galima įžvelgti nuotakos galvą, papuoštą vainiku. Kadaise žmonės Karliškių (Mergos) akmens sutrintus gabaliukus naudodavo įvairioms gyvulių ir net žmonių ligoms gydyti. Akmuo gerai buvo žinomas ir tarpukario Lietuvoje – apie jį rašė ir respublikinė spauda (1937 m. „Lietuvos aidas“ išspausdino straipsnėlį „Su moters atvaizdu akmuo“).

Šis akmuo yra pirmas labai įdomioje keturių Mergos akmenų grandinėje: Karliškių Mergos akmuo – Daugų ežero salos Mergos akmuo – Geidukonių Mergos akmenukas – Maskaukos Mergos akmuo (paskutiniai du yra jau Varėnos rajone). Visi keturi akmenys yra beveik vienoje linijoje, o atstumai tarp jų idealiai atitinka 8, 8 ir 16 km. Ką tai galėtų reikšti?

Akmuo įtrauktas į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą.

Karliškių k., Daugų sen., Alytaus r.

GPS: 54.345822, 24.280175 (WGS)

1. Didysis Dzūkijos akmuo
2. Raudonasis akmuo
3. Alovės atodanga
4. Nemunaičio atodanga
5. Panemuninkų skardis
6. Norūnų miško eglė (aukščiausia Lietuvos eglė)
7. Senoji Geiščiūnų guoba
8. Senoji Geiščiūnų kriaušė
9. Žvirgždėnų pušis
10. Punios šilo šimtamečiai ąžuolai ir aukščiausia pušis
11. Druskelės šaltinis
12. Nemunaičio mineralinė versmė
13. Žuvinto biosferos rezervatas
14. Punios šilas (Nemuno kilpų regioniniame parke)
15. Vidzgirio botaninis draustinis
16. Alytaus miesto sodas
17. Alytaus Jaunimo parkas
18. Likiškių parkas
19. Kurorto parkas
20. Silgionių akmuo su „pėda“
21. Vabalių akmuo su dubeniu
22. Klebono akmuo Nemune ties Alytumi
23. Klebono akmuo Nemune ties Nemunaičiu
24. Laumės akmuo
25. Salos akmuo, vadinamas Mergos akmeniu
26. Kartiškių akmuo, vadinamas Mergos akmeniu

i Alytaus turizmo informacijos centras
S. Dariaus ir S. Girėno g. 1, LT-62137 Alytus
Tel.: +370 315 52 010, +370 687 07 703
El. paštas info@alytusinfo.lt
www.alytusinfo.lt

VISIT ALYTUS

Nuotraukų autoriai: G. Bernatavičius, Z. Bulgakovas, R. Jakaitis, V. Kozarez,
A. Lavrėnovas, S. Šmigelskas, R. Valiukevičiūtė, R. Oželinskas, T. Parcej,
Alytaus TIC archyvo, Metelių regioninio parko nuotr.